

ОПТИМАЛЬНЕ РОЗМІЩЕННЯ ЯРОГО РІПАКУ НА ОДИНИЦЮ ПЛОЩІ

*Р.М. Кирилюк, М.І. Бахмат,
Подільський державний аграрно-технічний університет*

Одним із факторів, що впливає на врожайність ріпаку ярого, є спосіб сівби, від якого залежить розміщення рослин, тобто площа живлення, і який визначає умови ґрунтового живлення та освітлення.

Широке впровадження у сільськогосподарську практику інтенсивних технологій з інтегрованою системою захисту рослин від бур'янів, шкідників і хвороб переорієнтувало вирощування ріпаку з широкорядних на суцільні способи сівби. Теоретичним підґрунтям такого переходу є те, що загущені посіви ріпаку розвиваються більш рівномірно, період формування плодів і дозрівання насіння більш скорочений і втрати врожаю мінімізовані. Науковці Інституту сільського господарства Полісся НААН рекомендують обирати спосіб сівби і норму висіву насіння ріпаку залежно від призначення посіву.

Насінневі посіви бажано сіяти широкорядно з нормою 4-5 кг/га (1 млн рослин/га), товарні – суцільно з нормою 810 кг/га (1,6-1,8 млн рослин/га). Для умов західних регіонів України науковці рекомендують сіяти ріпак ярий рядковим способом з міжряддями

до 15 см і нормою висіву насіння 4-6 кг/га, доводячи густоту сходів до 120-140 рослин/м². Проте наведена рекомендація суперечить модельній сівбі, за якою передбачено густоту 50 рослин/м². Подібне неузгодження є результатом неоднозначності поглядів учених на цей елемент технології сівби ріпаку.

Метою досліджень було визначення кращого способу сівби за різних строків та норм висіву ріпаку ярого в умовах південної частини Західного Лісостепу України.

Схему дослідів з вивчення кращих строків і способів сівби та норм висіву було представлено такими варіантами:

Строки сівби: ранній (температура ґрунту 6-7°C), пізній – через 10 днів (температура ґрунту 8-9°C); способи сівби: суцільний (міжряддя 15 см), широкорядний (міжряддя 45 см); норми висіву для обох

Таблиця 1. Вплив різних способів сівби і норм висіву на врожайність ріпаку ярого в ранні строки сівби, т/га

Спосіб сівби	Норма висіву, млн шт. насінин на 1 га	Рік			Середня
		2007	2008	2009	
Суцільний з міжряддями 15 см	1,5	1,40	1,65	1,32	1,45
	2,0	1,56	1,72	1,51	1,59
	2,5	1,53	1,81	1,46	1,60
Ширококорядний з міжряддями 45 см	1,5	1,66	1,91	1,59	1,72
	2,0	1,74	1,92	1,69	1,78
	2,5	1,58	1,73	1,52	1,61
НІР 0,05 ц/га	-	0,04	0,05	0,04	-

способів сівби: 1,5, 2 та 2,5 млн/шт. насінин на 1 га.

Сівбу ріпаку ярого проводили в ранній строк одночасно із сівбою ранніх ярих культур, коли температура ґрунту на глибині 5-6 см становила 6-7°C, і пізній – через 10-12 днів. На ширококорядному посіві, де міжряддя становило 45 см, проводили 2 механізованих розпушення міжрядь, глибина яких становила 5-6 і 6-8 см.

Густоту стояння рослин ріпаку ярого визначали на 5 фіксованих площадках у 2 повтореннях досліді. Площадка нараховувала 2 суміжних рядки. Розміщували площадки по діагоналі ділянки. Підрахунки густоти стояння ріпаку проводили в період появи сходів і перед збиранням.

Збирання врожаю здійснювали комбайном Samro-500 з одночасним зважуванням насіння з кожної ділянки досліді та відбором зразків насіння для визначення вологості і чистоти.

Оптимальне розміщення рослин на одиницю площі дає змогу найбільш повно використовувати потенційну родючість ґрунту і одержувати максимальну кількість продукції.

У досліді для сівби ріпаку ярого використовували ріпакову сівалку (СПР-6), сівбу проводили з потрібною шириною міжрядь (табл. 1).

При суцільному способі сівби з міжряддями 15 см найнижчу врожайність (1,45 т/га) було одержано за норми висіву 1,5 млн схожих насінин на 1 га. За норми висіву 2 і 2,5 млн схожих насінин на 1 га вона була майже на одному рівні.

За ширококорядного способу сівби з міжряддями 45 см максимальну врожайність (1,78 т/га) було одержано за норми висіву 2 млн схожих насінин на 1 га.

Результати досліджень різних способів сівби і норм висіву ріпаку ярого в пізній строк сівби наведено в табл. 2.

Високі норми висіву в пізній строк сівби ріпаку ярого і за суцільного способу сівби (15 см) забезпечили вищу врожайність (див. табл. 2). За норми висіву 1,5 млн насінин на 1 га одержано дещо нижчу врожайність – 1,28 т/га, за норм 2 і 2,5 млн схожих насінин на 1 га вона була дещо вищою – відповідно 1,42 і 1,37 т/га.

За ширококорядного способу сівби (45 см) загушення рослин у рядку призвело до зниження врожайності ріпаку ярого. Максимальну врожайність насіння забезпечила сівба з нормою висіву 2 млн схожих насінин на 1 га (1,6 т/га). Дещо нижчою вона була за норми висіву 1,5 млн схожих насінин на 1 га.

ВИСНОВКИ

Ґрунтово-кліматичні умови південної частини Західного Лісостепу України в основному сприятливі для вирощування ріпаку ярого. За ширококорядного способу сівби з міжряддями 45 см врожайність насіння ріпаку ярого була високою в ранній і пізній строки сівби. Порівняно із суцільним способом сівби з шириною міжрядь 15 см приріст урожаю за ширококорядного способу з міжряддями 45 см становив 0,18 і 0,20 т/га.

Ширококорядний спосіб сівби ріпаку ярого з міжряддями 45 см забезпечує кращий механізований догляд і високу якість збирання. Крім цього, застосування ширококорядного способу при вирощуванні ріпаку ярого на насіння забезпечує проведення якісного догляду, сортових і видових прополювань та необхідного видалення з посівів бур'янів. За результатами досліджень за ширококорядного способу сівби з міжряддями 45 см кращою нормою висіву є 1,5-2 млн схожих насінин на 1 га в ранній і пізній строки сівби ріпаку ярого, за суцільного способу сівби з міжряддями 15 см – 2 млн схожих насінин на 1 га в обидва строки сівби. ☀

Таблиця 2. Вплив різних способів сівби і норм висіву на врожайність ріпаку ярого в пізні строки сівби, т/га

Спосіб сівби	Норма висіву, млн шт. насінин на 1 га	Рік			Середня
		2007	2008	2009	
Суцільний з міжряддями 15 см	1,5	1,20	1,47	1,16	1,28
	2,0	1,36	1,58	1,32	1,42
	2,5	1,32	1,51	1,27	1,37
Ширококорядний з міжряддями 45 см	1,5	1,47	1,65	1,40	1,51
	2,0	1,55	1,76	1,49	1,60
	2,5	1,40	1,56	1,31	1,42
НІР 0,05 т/га	-	0,04	0,05	0,04	-